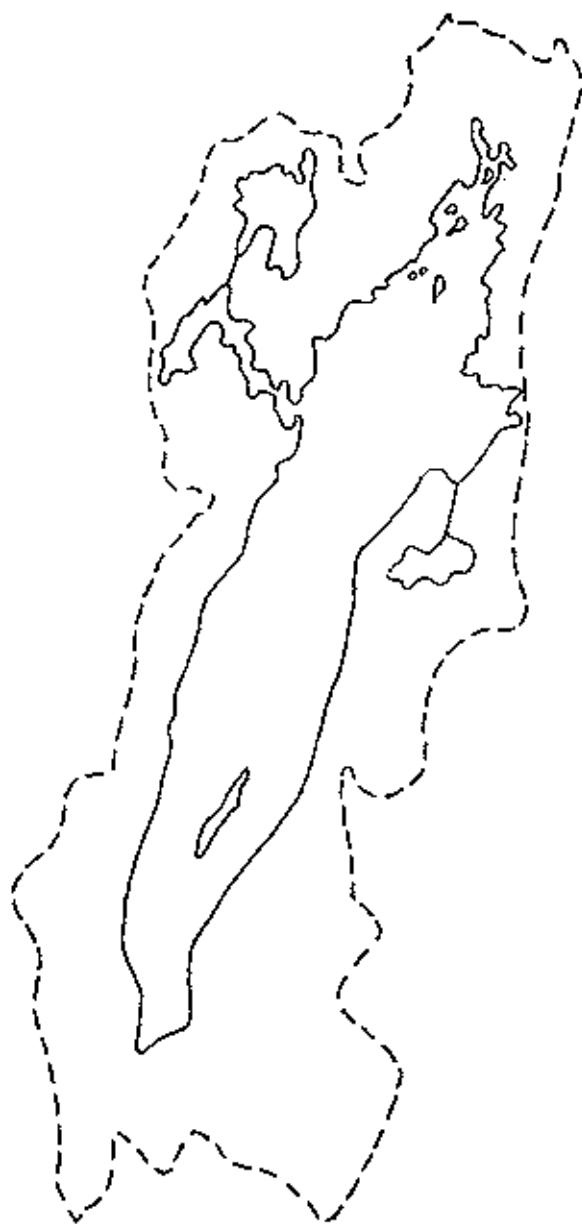

Årsredogörelse för 1976

Rapport nr 17

från Kommittén för Vätterns vattenvård

Augusti 1977

Sammanfattning av undersökningar utförda 1976 i
Vättern och dess tillflöden, redogörelse över
utbyggda och planerade avloppssanläggningar,
förändringar inom industrin samt beräkning av
föroreningstillförseln till Vättern

Rapport nr 17
från Kommittén för Vätterns vattenvård
Augusti 1977

1920-1921
1921-1922
1922-1923
1923-1924
1924-1925
1925-1926
1926-1927
1927-1928
1928-1929
1929-1930
1930-1931
1931-1932
1932-1933
1933-1934
1934-1935
1935-1936
1936-1937
1937-1938
1938-1939
1939-1940
1940-1941
1941-1942
1942-1943
1943-1944
1944-1945
1945-1946
1946-1947
1947-1948
1948-1949
1949-1950
1950-1951
1951-1952
1952-1953
1953-1954
1954-1955
1955-1956
1956-1957
1957-1958
1958-1959
1959-1960
1960-1961
1961-1962
1962-1963
1963-1964
1964-1965
1965-1966
1966-1967
1967-1968
1968-1969
1969-1970
1970-1971
1971-1972
1972-1973
1973-1974
1974-1975
1975-1976
1976-1977
1977-1978
1978-1979
1979-1980
1980-1981
1981-1982
1982-1983
1983-1984
1984-1985
1985-1986
1986-1987
1987-1988
1988-1989
1989-1990
1990-1991
1991-1992
1992-1993
1993-1994
1994-1995
1995-1996
1996-1997
1997-1998
1998-1999
1999-2000
2000-2001
2001-2002
2002-2003
2003-2004
2004-2005
2005-2006
2006-2007
2007-2008
2008-2009
2009-2010
2010-2011
2011-2012
2012-2013
2013-2014
2014-2015
2015-2016
2016-2017
2017-2018
2018-2019
2019-2020
2020-2021
2021-2022
2022-2023
2023-2024
2024-2025
2025-2026
2026-2027
2027-2028
2028-2029
2029-2030
2030-2031
2031-2032
2032-2033
2033-2034
2034-2035
2035-2036
2036-2037
2037-2038
2038-2039
2039-2040
2040-2041
2041-2042
2042-2043
2043-2044
2044-2045
2045-2046
2046-2047
2047-2048
2048-2049
2049-2050
2050-2051
2051-2052
2052-2053
2053-2054
2054-2055
2055-2056
2056-2057
2057-2058
2058-2059
2059-2060
2060-2061
2061-2062
2062-2063
2063-2064
2064-2065
2065-2066
2066-2067
2067-2068
2068-2069
2069-2070
2070-2071
2071-2072
2072-2073
2073-2074
2074-2075
2075-2076
2076-2077
2077-2078
2078-2079
2079-2080
2080-2081
2081-2082
2082-2083
2083-2084
2084-2085
2085-2086
2086-2087
2087-2088
2088-2089
2089-2090
2090-2091
2091-2092
2092-2093
2093-2094
2094-2095
2095-2096
2096-2097
2097-2098
2098-2099
2099-20100

Kommittén för Vätterns vattenvård redovisar härmed förrenings-situationen i Vättern och dess tillflöden sådan den översiktligt kan bedömas med utgång från undersökningar utförda till och med 1976.

Undersökningarna har i likhet med tidigare år utförts i nära samarbete med Naturvårdsverkets Limnologiska Undersökning, som även medverkat vid bearbetning av materialet och bedömning av förrenings-förhållanden. Analysdata och redogörelser har kontinuerligt redovisats i rapporter från kommittén. I rapport nr 5, vilken utkom 1968, har gjorts en bedömning av förrenings-situationsen i Vättern.

I vattenvårdsplanen för Vättern, publicerad 1970, har kommittén angivit riktlinjer för åtgärder som syftar till en förbättring av vattnetbeskaffenheten i Vättern. Därefter vidtagna åtgärder har senast redovisats i årsredogörelsen för 1975.

Utbyggnad av avloppsreningsanläggningar

Läget 1977-01-01 vad gäller kommunala och industriella avloppsrenings-anläggningar framgår av tabellerna 1 - 3.

En jämförelse med i årsredogörelsen för 1975 redovisade förhållanden visar att följande ändringar skett under 1976.

Avloppsreningsverket för Hjo har kompletterats med enheter för kemisk behandling.

Avloppsvattnet från Forsvik har överförts till Karlsborg.

Undersökningar 1976

1976 års undersökningar har bedrivits i den omfattning som i stort sett har ägt rum sedan början av 1970-talet. Programmet i huvudsak framgår av bilaga 1, vari även redovisas provtagningspunktarnas lägen.

Biologiska undersökningar

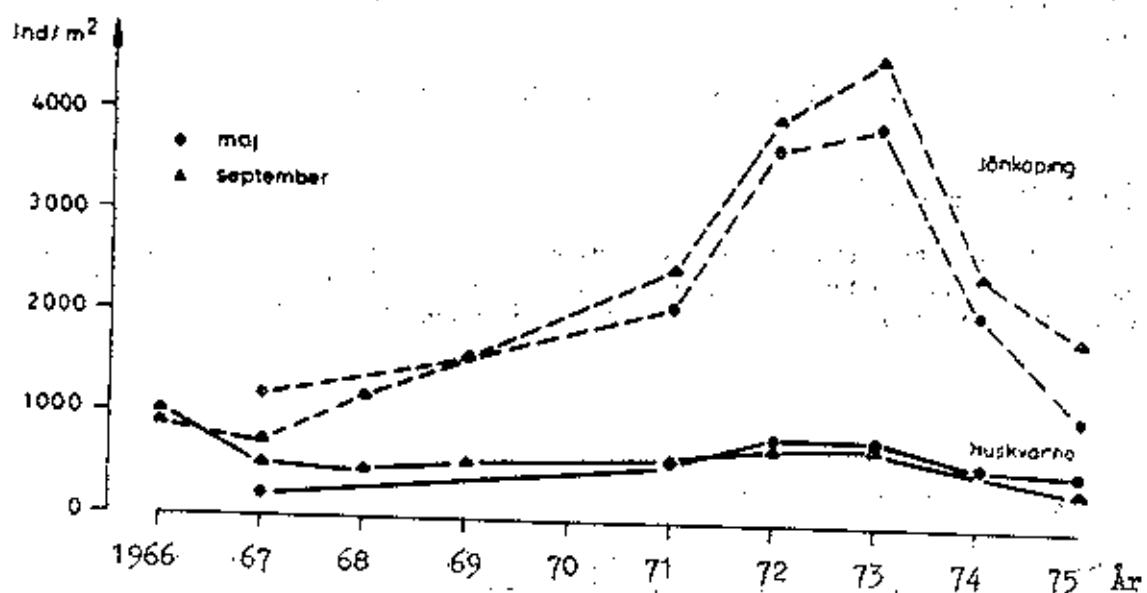
Begränsade studier i Vättern utfördes 1976. Prov för klorofyllbestämning togs i ungefär samma omfattning som tidigare, vilket medger förlöpande jämförelser. Variationen mellan ytvärden i Vättern i början av juni var $0,6 - 3,7 \text{ mg/m}^3$ och i mitten av augusti $0,4 - 2,2 \text{ mg/m}^3$.

Ytmedelvärdet i juni var $1,1 \text{ mg/m}^3$ och i augusti $0,8 \text{ mg/m}^3$. Dessa värden tillhör de lägsta som noterats sedan 1967, men någon påtaglig förändring har knappast skett under perioden. Karakteristiskt är högre värden under våren än under hösten. Regionalt är klorofyllkonzcentrationen och växtplanktonbiomassan något förhöjd utanför Jönköping, Motala och Karlsborg. Ytmedelvärdet för de år då provtagning skett vår (V) och höst (H) framgår av nedanstående tabell.

	1967		1970		1971		1972		1973		1974		1976	
	V	H	V	H	V	H	V	H	V	H	V	H	V	H
Klorofyll a (mg/m^3)	2,2	1,0	2,0	0,6	1,1	1,1	1,6	1,0	1,3	1,3	1,9	1,0	1,1	0,8

Som jämförelse kan nämnas följande medelvärden: Vänern 2,0, Mälaren 11,0 och Hjälmaren $26,0 \text{ mg/m}^3$ (Källa: statens naturvårdsverks publ. 1976:1).

I mars 1976 redovisades resultat från de bottenfaunistiska undersökningar som utförts i södra Vättern 1973 - 1975. Tidigare undersökningar har bl a gett vid handen skillnader i bottenfaunan mellan Jönköpings- och Huskvarnaområdena vad gäller artsammansättning och kvantitet. Även i materialet från de senaste två åren kvarstår skillnaderna men i mindre omfattning och med tendens att utjämns. Ur jämförsesynpunkt finns material sedan 1966. Förhållandet vad gäller oligochaeter (glattmaskar) framgår av figur 1. Förekomsten av dessa djur pekar på ökad förorening - särskilt markant 1971 - 1973.

Figur 1. Oligochaeter (glattmaskar) i Vätterns bottnar inom Jönköpings- och Huskvarnaområdena

Fysikalisk-kemiska undersökningar

Det tillgängliga datamaterialet för Vätterns del visar en medelkoncentration på 0,008 mg/l för totalfosfor och 0,530 mg/l för totalkväve. Detta innebär för totalfosforns del att värdet jämfört med andra svenska sjöar är lågt. Totalkvävet visar stabila värden. Totalfosfor- och totalkvävohalterna beskrivs i diagram 1. Till grund för detta har använts följande värden:

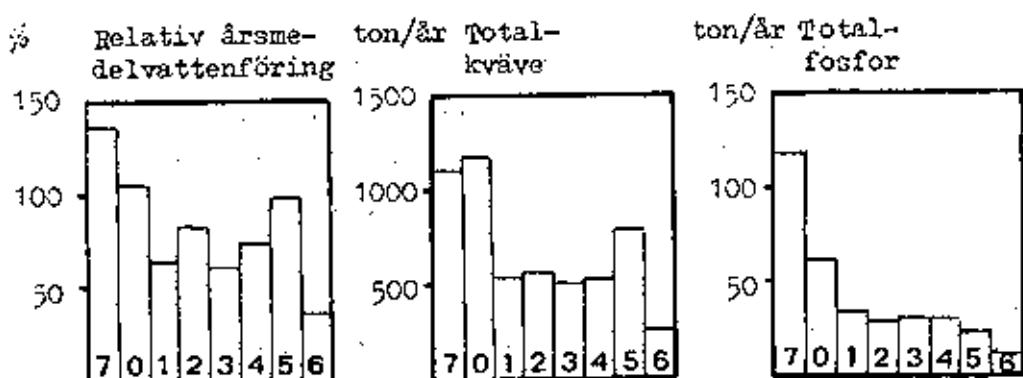
	1966	1967	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Totalfosfor mg/l	0,006	0,013	0,010	0,008	0,006	0,005	0,005	0,009	0,008	0,008
Totalkväve mg/l	0,410	0,500	0,480	0,540	0,560	0,494	0,542	0,503	0,529	0,530

Beträffande tillflödena kan i vattendragen från odlingsbygderna noteras något ökade medelkoncentrationer av totalfosfor jämfört med ett genomsnitt för perioden 1971 - 1975. Värdena från skogsbygdernas år är i stort oförändrade. 1975 års låga värde för Huskvarnaån kvarstår.

Tendensen är i stort densamma för totalkvävohalterna. Mjölnaån utgör ett undantag med väsentligt lägre totalkvävhalt än närmast föregående år.

Totalfosfor- och totalkvävohalterna i tillflödena och i Motalaström redovisats i diagram 2.

Till följd av extremt låga vattonföringar under 1976 är det missvisande att utifrån enbart haltangivelser dra slutsatser om tillförseln av fosfor och kväve till Vättern. Med anledning av detta har en översiktlig tillförselberäkning utförts och resultatet visas i figur 2.

7 avser 1967, 0-6 avser 1970 - 1976.

Figur 2. Tillförsel av totalkväve och totalfosfor till Vättern från de 13 största tillflödena, samt relativt vattenföringen i Huskvarnaån

Medelvattenföringen för varje vattendrag och år har antagits vara proportionell mot den kända vattenföringen i Huskvarnaån. För vissa vattendrag har vattenföringen beräknats utifrån elproduktionen vid befintliga kraftverk. Tillförseln har beräknats av års vattenföringen och det aritmetiska medelvärdet av halterna i respektive vattendrag.

Tillförseln av totalkväve och totalfosfor var låg 1976 till följd av den ringa vattenföringen. Den kraftiga minskningen från 1967 till 1970/1971, framför allt för fosfor, härför sig huvudsakligen till Huskvarnaån och Tabergsåns. Avloppsförhållandena förbättrades här väsentligt mellan 1967 och 1971 och dessutom flyttades provtagningspunkten i Huskvarnaån uppströms avloppsutsläppet från Huskvarna.

Siktdjup

Siktdjupen i södra och norra Vättern under försommaren och eftersommaren redovisas i diagram 4:1 och 4:2. Tendensen för den redovisade perioden är något förbättrade värden med en klar tendens till förbättring vad gäller södra Vättern.

pH-förhållandena_i_Vättern

Med anledning av försurningen av vattendragen har förhållandena översiktligt studerats vad gäller Vättern. Vad som därvid framkommit redovisas i bilaga 2. Utredningen ger vid handen att pH-värdena under senare år legat på nivån 7,5 - 7,8 med tendens till någon ökning.

Nederbördsförhållanden

Nederbörden vid ett antal stationer, vilkas lägen illustreras på översiktsskartan i bilaga 1, framgår av diagram 5. Detta visar att nederbörden 1976 allmänt sett var låg. För ett par stationer redovisas de lägsta värdena för hela den återgivna dryga 15-årsperioden.

Fiske

Statistik över fisket har upprättats av fiskerikonsulenten för Vättern. Utvecklingen de senaste åren framgår av diagram 6. Redovisningen visar att sikfångsterna ökat medan rödingfångsterna minskat, vilket följer ett sedan gammalt konstaterat växelspel mellan dessa båda fiskarter.

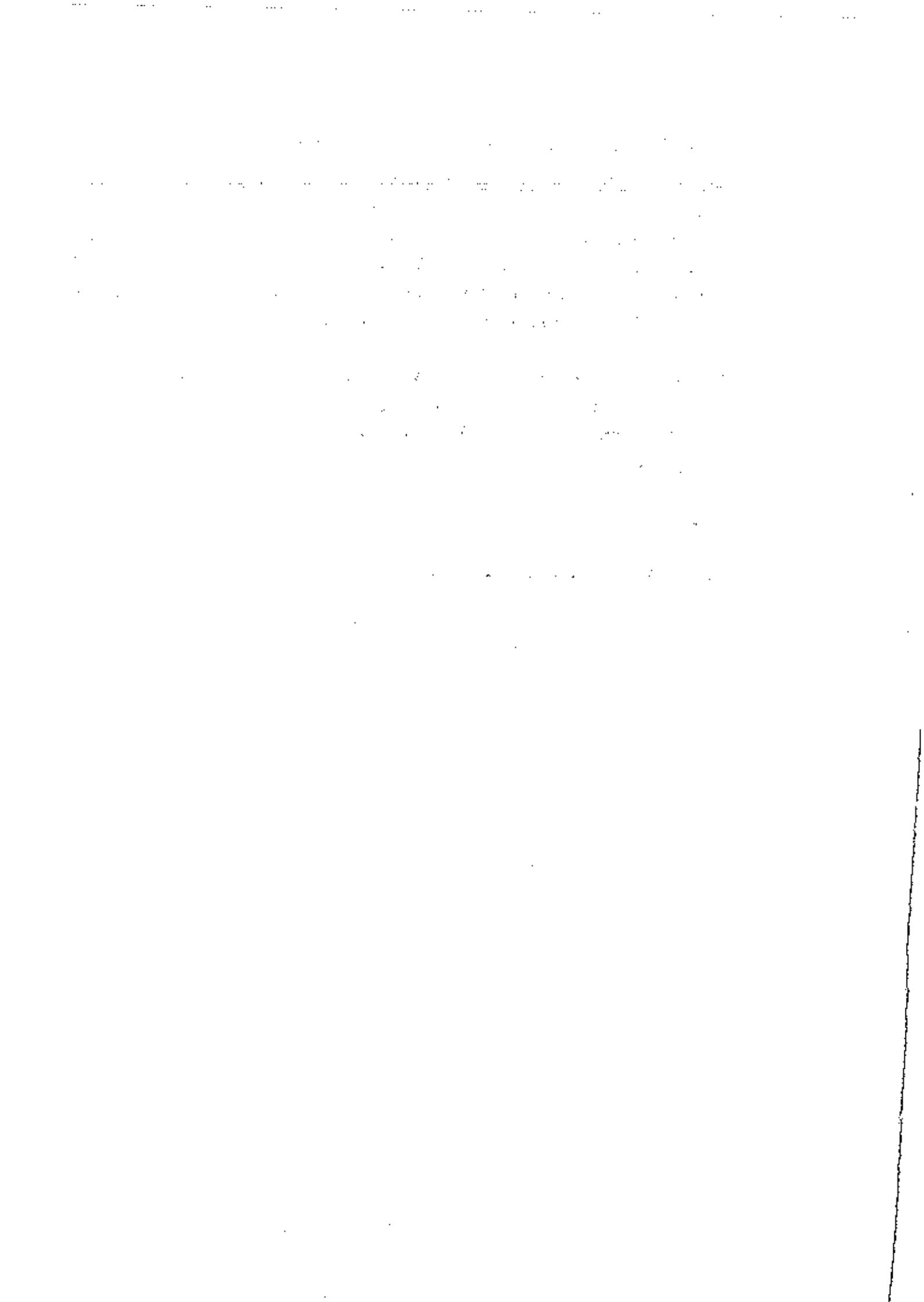
Föroringstillförseln vad gäller organisk substans och fosfor

Utaläppen 1976 från de olika kommunala och industriella anläggningarna framgår av tabell 4. Utvecklingen vad gäller totala tillförseln till Vättern av organisk substans och totalfosfor illustreras av diagrammen 7 och 8. Det framtagna materialet visar att tillförseln till Vättern numera ligger under den i vattenvårdsplanen angivna maximalt önskvärda tillförseln av organisk substans och totalfosfor.

I samband med pågående revision av vattenvårdsplanen kommer belastningen av Vättern att detaljstuderas med utgång från det omfattande analysmaterialet från åren 1966 - 1976. Vad som därvid framkommer avses att redovisas i annat sammanhang.

Jönköping i augusti 1977

Kommittén för Vätterns vattenvård

Tabell 1

Sammanställning över kommunala avloppsreningsanläggningar

M = Mekanisk renings

B = Biologisk renings

K = Kemisk renings

KOMMUN Tätort	Reningsanordningar 1977-01-01			Aktuella kompletteringar	
	Recipient	Typ av re- ning	Anslutning personer	Nya enheter	Färdiga år
<u>Östergötlands län</u>					
MOTALA					
Borghamn (inkl. Roglösa)	Vättern	B+K	440		
Medeviområdet	Vättern	B+K	300-1 000		
Vadstena	Vättern	B+K	5 000		
Västra Ny	Bäck till Vättern	B	410	Överföring till Motala	1978
ÖDESHÖG					
Ödeshög (inkl Hästholmen med skjutfält och potatisskaleri)	Vättern	B+K	3 080		
<u>Jönköpings län</u>					
JÖNKÖPING					
Jönköping	Munksjön	B+K	53 000		
Huskvarna	Huskvarnaån	B+K	36 000		
Bankeryd	Bankerydsån	B+K	6 500		
Gränna	Vättern	B+K	2 400		
Lekeryd	Huskvarnaån	B+K	650		
Sund	Huskvarnaån	B+K	50		
Visingsö	Vättern	B	390	Biologiskt- kemiskt steg	1979
Öggestorp	Huskvarnaån	B+K	170		
Ölmstad	Åskebäcken	M	100	Biologiskt- kemiskt steg	1977
Örserumsbrunn	Ören	B	520	Kemiskt steg	1979
Vätterledens Motell	Vättern	B+K	400		
NÄSSJÖ					
Nässjö	Nässjöån	B+K	20 000		
Forserum	Öggestorps- ån	B+K	2 000		

Tabell 1
forts.

KOMMUN Tätort	Reningsanordningar 1977-01-01		Aktuella kompletteringar		
	Recipient	Typ av re- ning	Anslutning personer	Nya enheter	Färdiga år
NÄSSJÖ forts.					
Fredriksdal	Fredriks- daleån	B	300		
Äng	Dike	B	300		
<u>Skaraborgs län</u>					
HABO					
Habo	Hökesån	B+K	4 100		
Pagerhult	Gagnån	B+K	260		
Furusjö	Knipån	B	250		
HJÖ					
Hjo	Vättern	B+K	4 900		
KARLSBORG					
Karlsborg, Han- ken, Mölltorp, Forsvik	Bottensjön	B+K	7 250 Inkl milit.		
Undenäs	Kullbergsån	B	320		
<u>Örebro län</u>					
ASKERSUND					
Askersund	Vättern	B+K	4 100		
Hammar, Harge, Sänna	Vättern	B+K	930		
Kärberg, Snav- lunda	Skyllbergs- ån	B+K	225	Till Åmmeberg	1978/79
Lerbäck	Rönnesån	B	180	Till Åmmeberg	1978/79
Olshammar	Vättern	B	680	Kemiskt steg	1978/79
Rönneshytta	Rönnesån	B+K	350		
Zinkgruvan	Eckershytte- bäcken	M	700	Till Hammar	1977
Åmmeberg	Vättern	B	800	Kemiskt steg	1978/79

Tabell 2

Sammanställning
över ytbehandlingsindustrier

Kommun	Antal ytbehand- lingsin- dustrier	Avloppsvattnet avledes till		
		Spill- vatten- nätet	Dag- vatten- nätet	Egen led- ning till recipient
Motala	5	1	3	1
Ödeshög	1	1		
Jönköping	23	12	3	8
Nässjö	2	0,5	1,5	
Habo	3		2	1
Hjo	2		2	
Karlsborg	3	1		2
Askersund	2			2

Tabell 3

Sammanställning
över industrier, exklusive ytbehandlings-,
gruv- och stenindustrier

M = Mekanisk rening

B = Biologisk rening

K = Kemisk rening

KOMMUN Industri	Reningsanordningar 1977-01-01				Förureningsmängder kg BS./d
	Kommunal	Egen	Sak- nar	Före in- tern be- handling	
ÖDESHÖG Potatisskaleri	Ödeshög	M+B			
JÖNKÖPING Mejeri Mejeri Munksjö Bolag Pappersbruk Pappbruk	Jönköping Gränna	M Filter		1 600	
ASKERSUND Munksjö Bolag Massafabrik		M		6 100	

Tabell 4

Utsläppta föroreningsmängder 1976 från avloppsanläggningar belägna vid eller i nära anslutning till Vättern

KOMMUN Tätort/företag	Föroreningsmängder ton	
	BS ₇ *)	Totalfosfor
<u>Kommunala utsläpp</u>		
MOTALA		
Borghamn	1,5	0,02
Medeviciorådet	0,7	0,02
Vadstena	7,9	0,22
Västra Ny	3,4	0,44
ÖDESHÖG		
Ödeshög (inkl Hästholmen med skjutfältet)	4,2	0,30
JÖNKÖPING		
Simsholmen	44,2	5,9
Huskvarna	19,0	2,0
Vilhelmaro	Överförd till Simsholmen	
Bankeryd	6,7	0,41
Gränna	3,4	0,12
Visingsö	1,0	0,27
Motell Vätterleden	2,6	1,10
Rastplatsen Gmneryd	0,2	0,05
HABO		
Habo	6,9	0,10
Fagerhult	0,3	0,03
HJÖ		
Hjo	12,0	2,2
KARLSBORG		
Karlsborg	10,9	0,60

*) Biokemisk syreförbrukning under 7 dygn

Tabell 4

Forts.

KOMMUN Tätort/företag	Förureningsmängder ton	
	BS ₇ *)	Totalfosfor
ASKERSUND		
Askorsund	4,3	0,30
Hemmar	0,3	0,15
Olshammar	6,4	0,30
Åmmeberg	6,6	0,15
Summa kommunala	142,5	14,7
<u>Industriella utsläpp</u>		
Munksjö AB, Jönköping	472	ca 4
Munksjö AB, Olshammar	ca 2 200	ca 6
Hästhofmen, potatisskåleri	Ingår i Ödeshög	
Summa industriella	2 672	ca 10

*) Biokemisk syreförbrukning under 7 dygn

**Totalfosfor och totalkväve i Vättern
Medelvärden 1966 – 1976**

Totalfosfor

mg/l

0,015

0,010

0,005

0

År	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Antal analyser	200	225	–	100	197	199	221	240	306	179	235

Totalkväve

mg/l

0,6

0,5

0,4

0,3

0,2

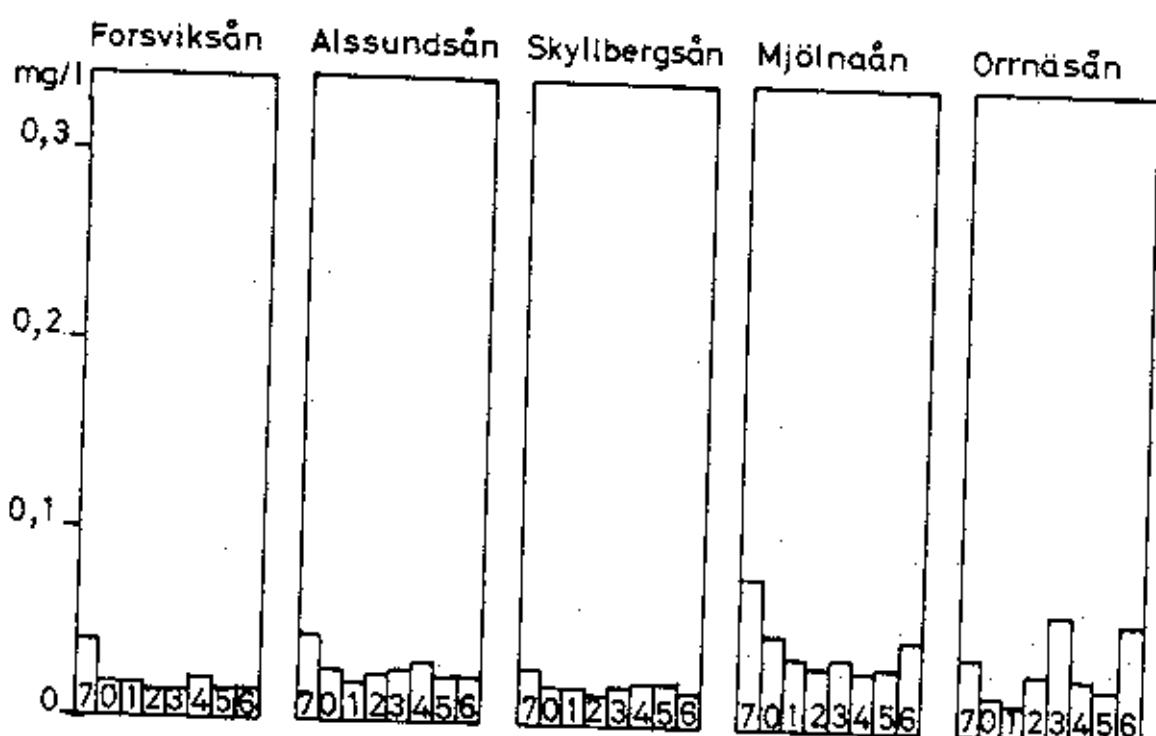
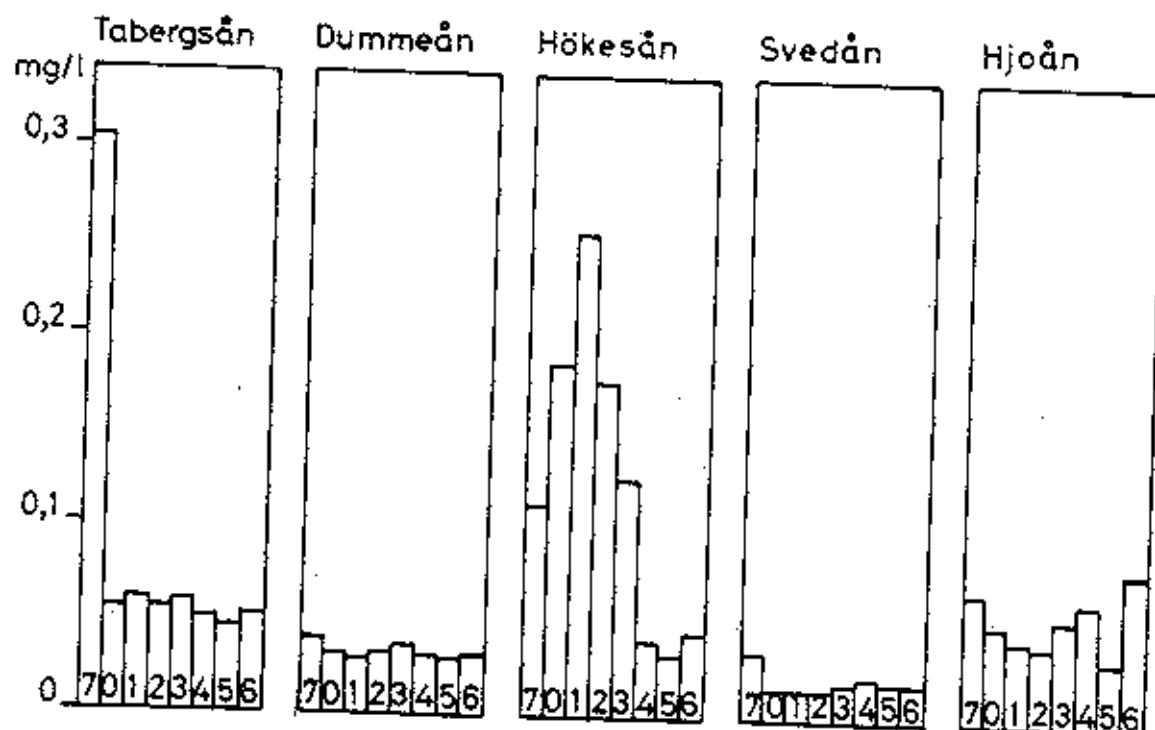
0,1

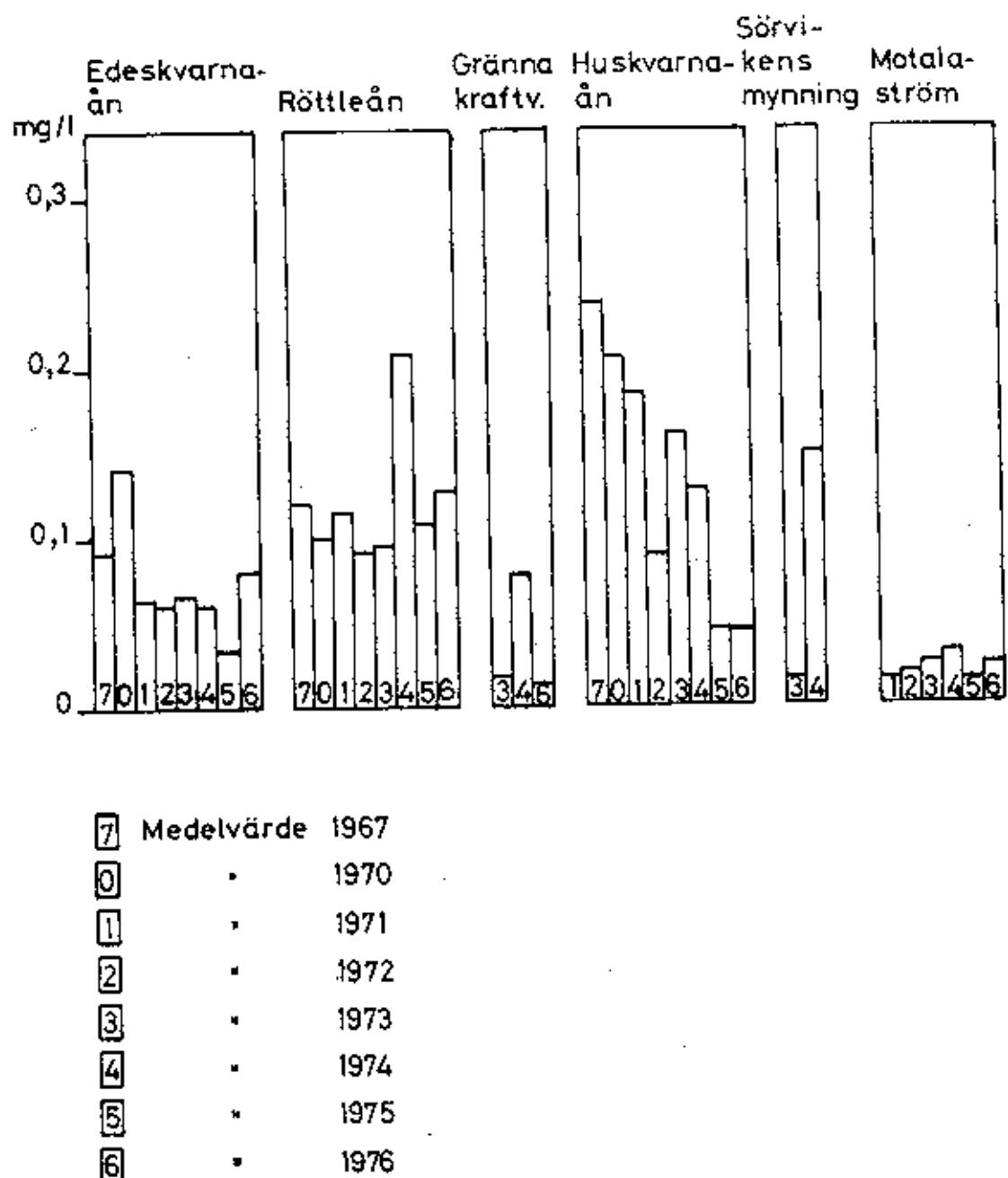
0

År	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Antal analyser	200	225	–	100	197	199	221	240	306	194	235

Diagram 2
(sid 1)

Totalfosfor i större inlopp till Vättern,
i Sörvikens mynning och i Motalaström
vid Motala

- Medelvärde 1967
- 0 - 1970
- 1 - 1971
- 2 - 1972
- 3 - 1973
- 4 - 1974
- 5 - 1975
- 6 - 1976

Diagram 3
(sid 1)

Totalkväve i större inlopp till Vättern,
i Sörvikens mynning och i Motalaström
vid Motala

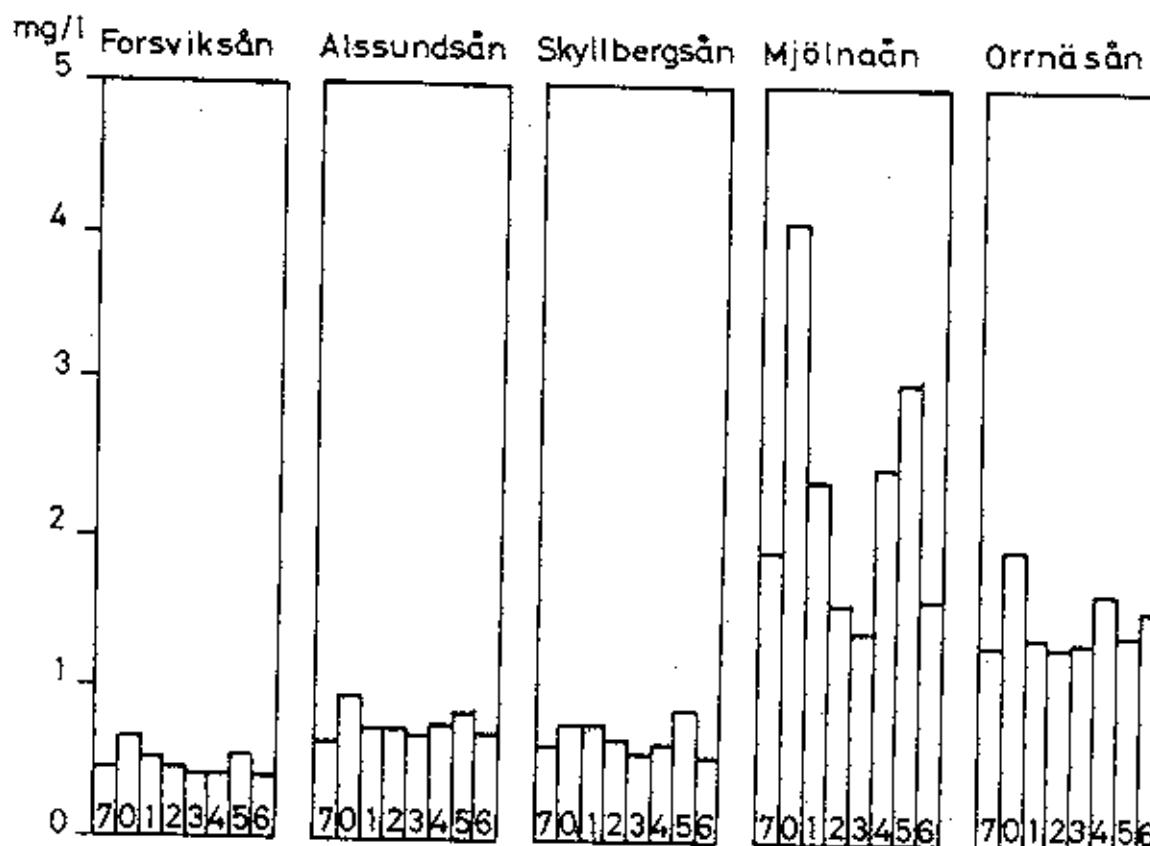
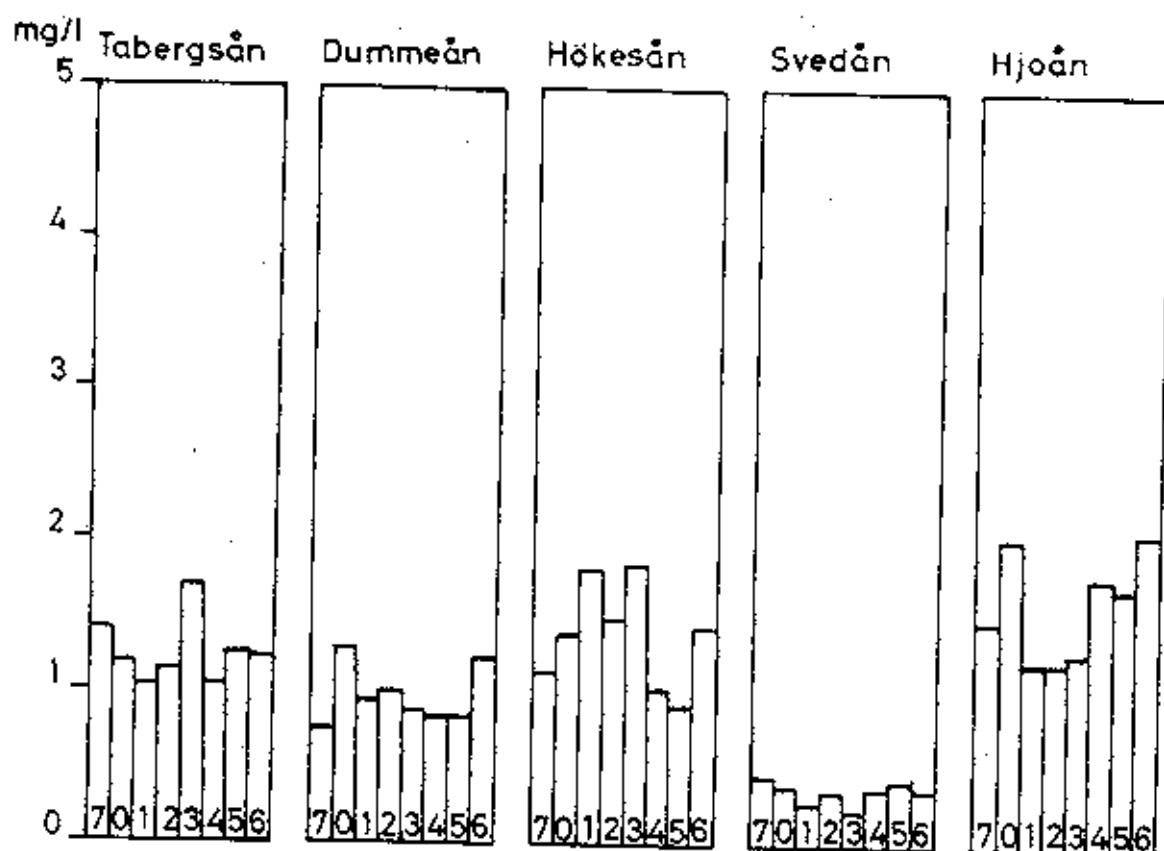
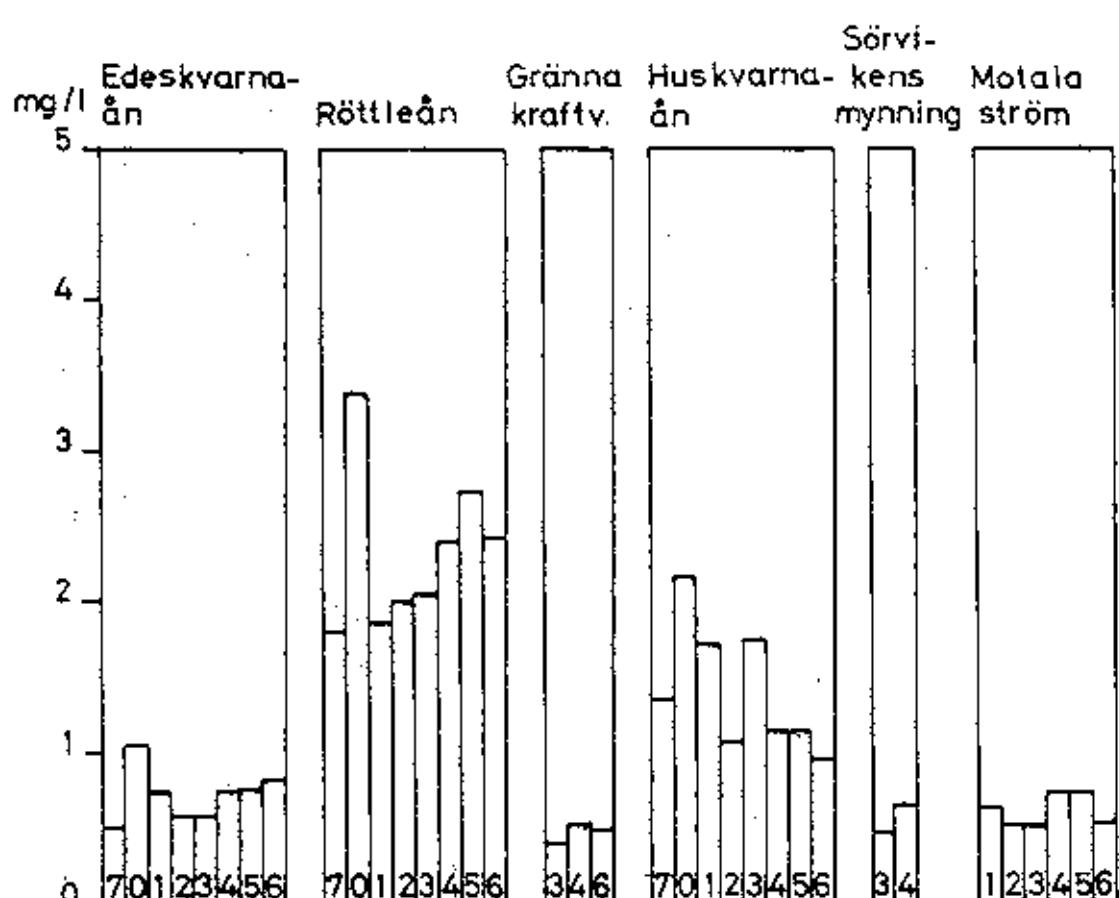

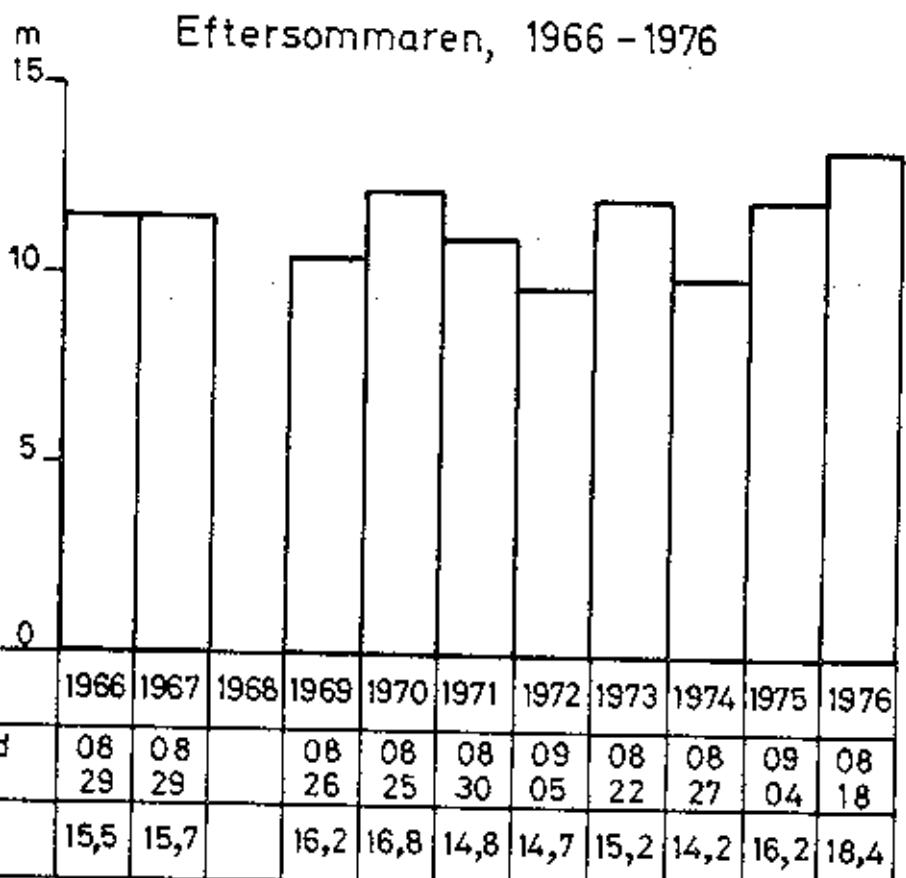
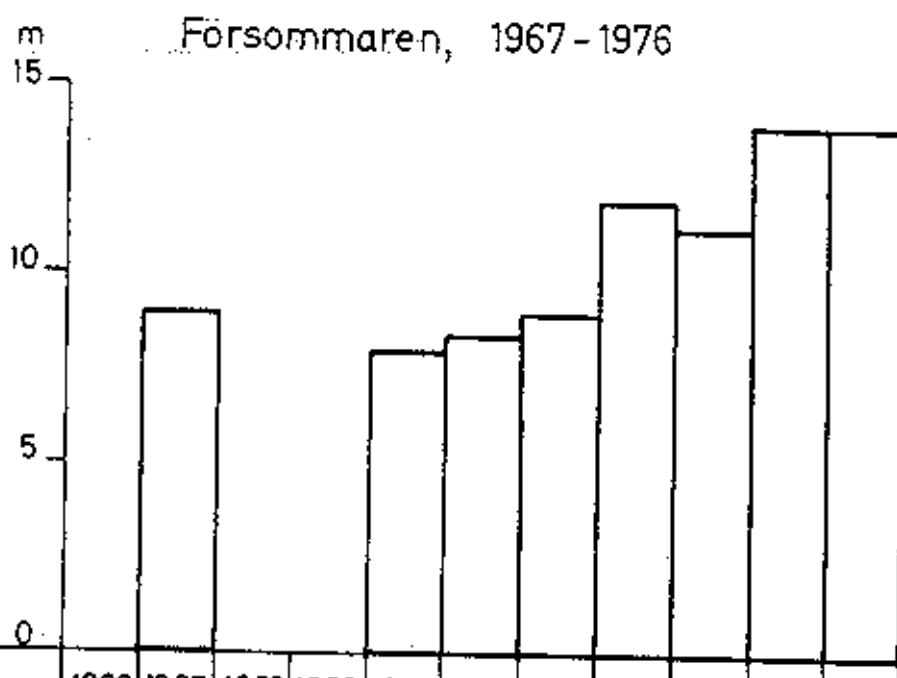
Diagram 3
(sid. 2)

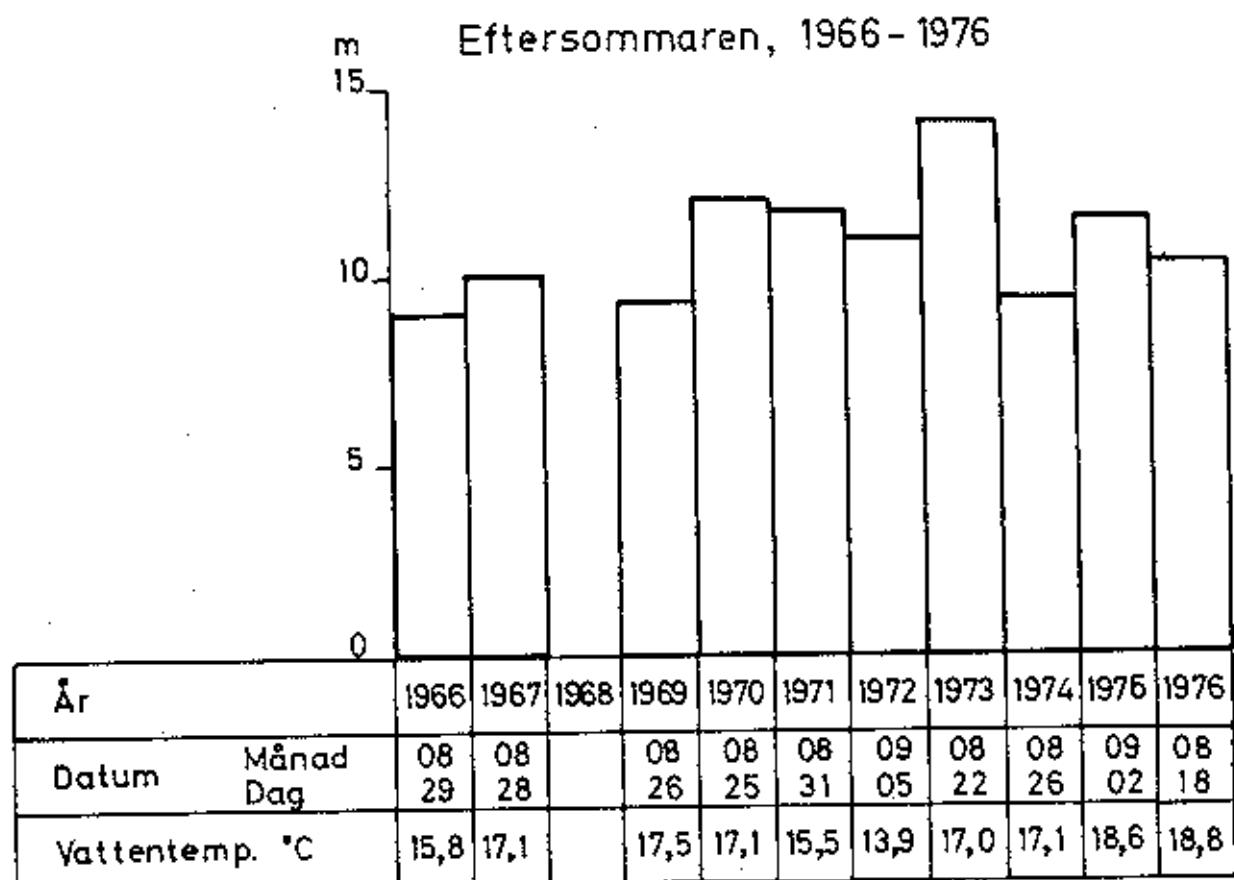
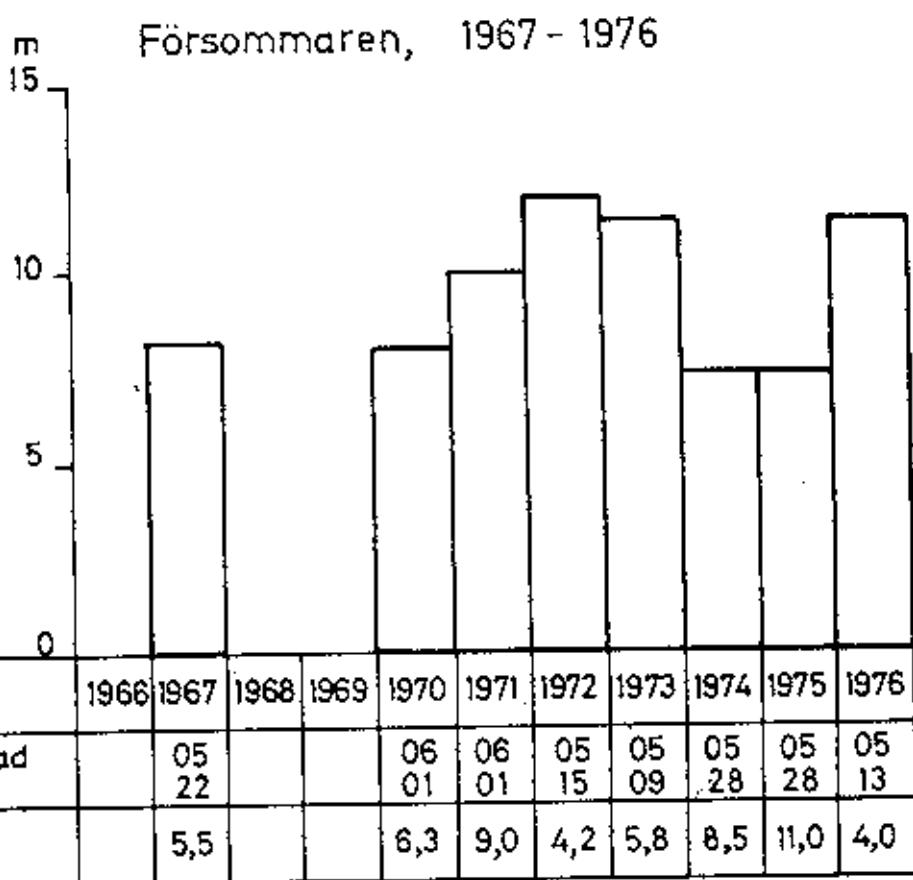
- 7 Medelvärde 1967
- 0 " 1970
- 1 " 1971
- 2 " 1972
- 3 " 1973
- 4 " 1974
- 5 " 1975
- 6 " 1976

Diagram 4:1

Siktdjup södra Vättern (punkt 1)

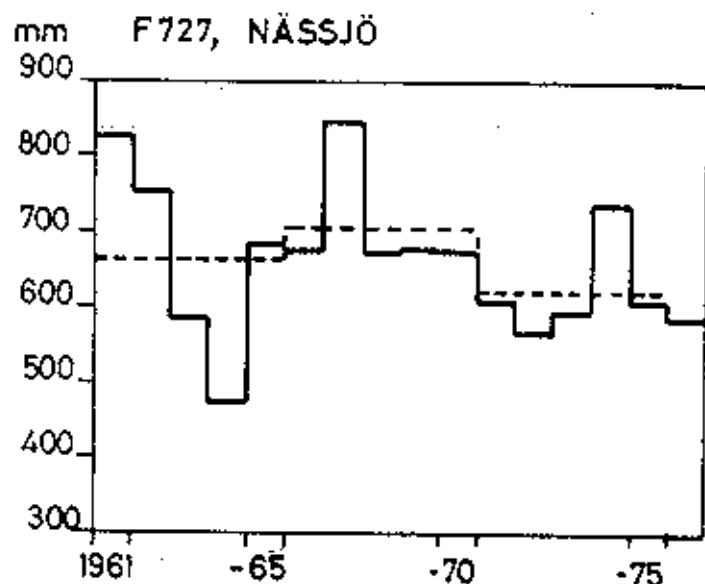

Siktdjup Röknrenområdet (punkterna 17, 17a)

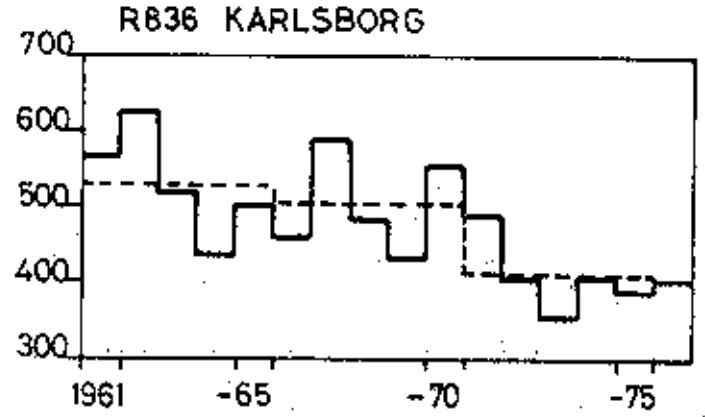
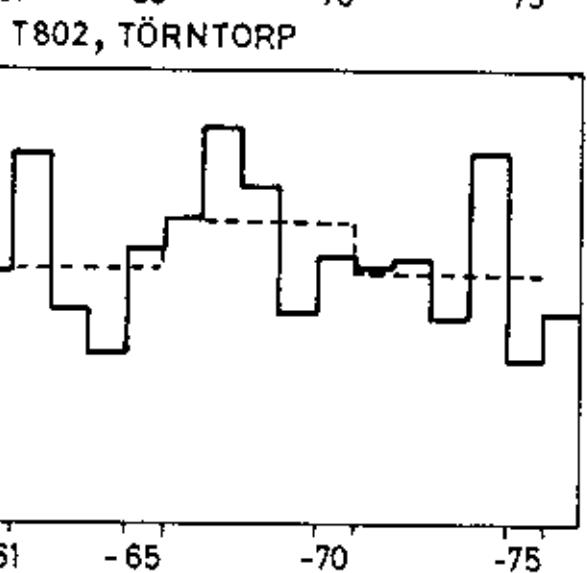
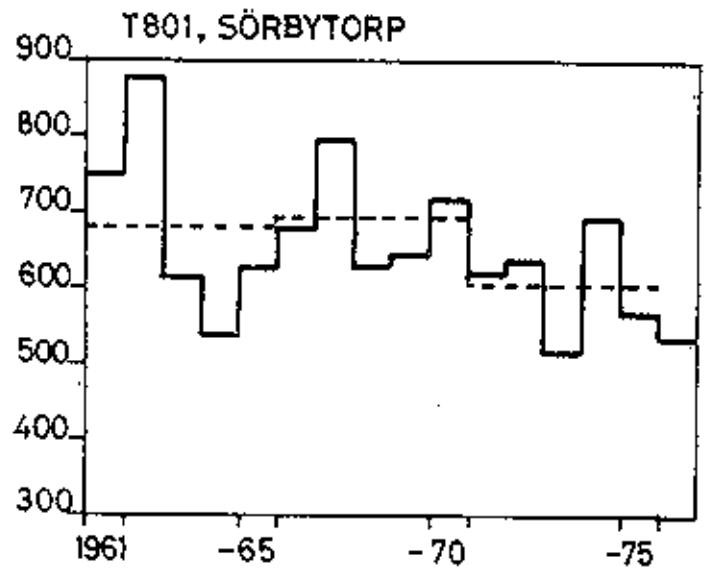
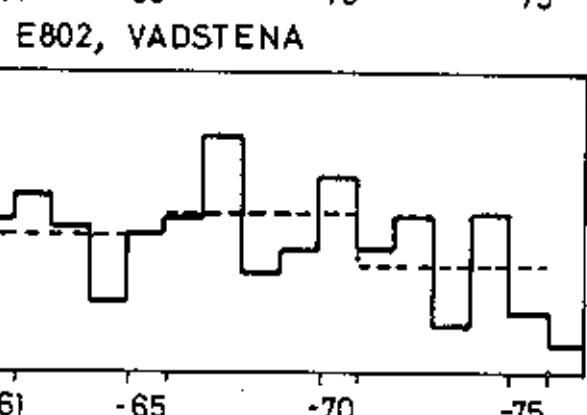
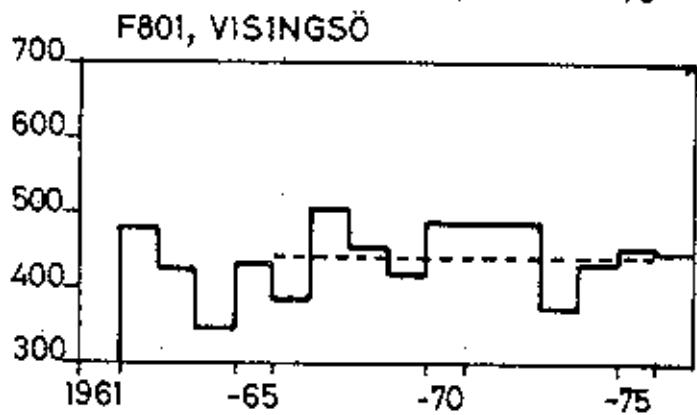
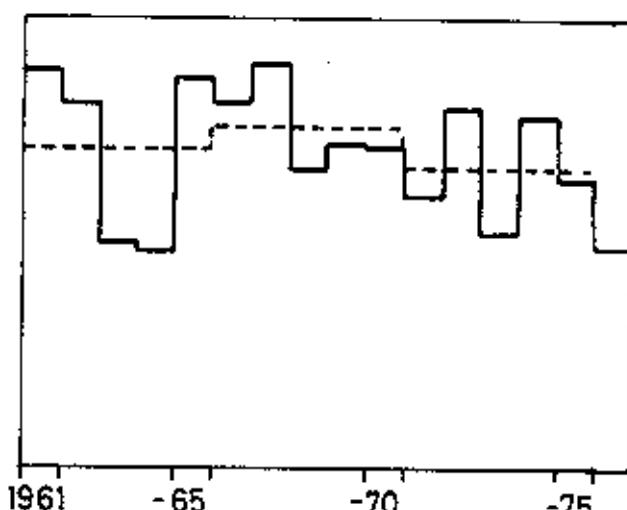

ÅRSNEDERBÖRD INOM VÄTTERNS
NEDERBÖRDSOMRÅDE

Diagram 5

F712, FLAHULT

----- 5-års medeltal

Stationernas lägen framgår
av översiktskartan

Röding- och sikfångsterna i Vättern
1966 - 1976

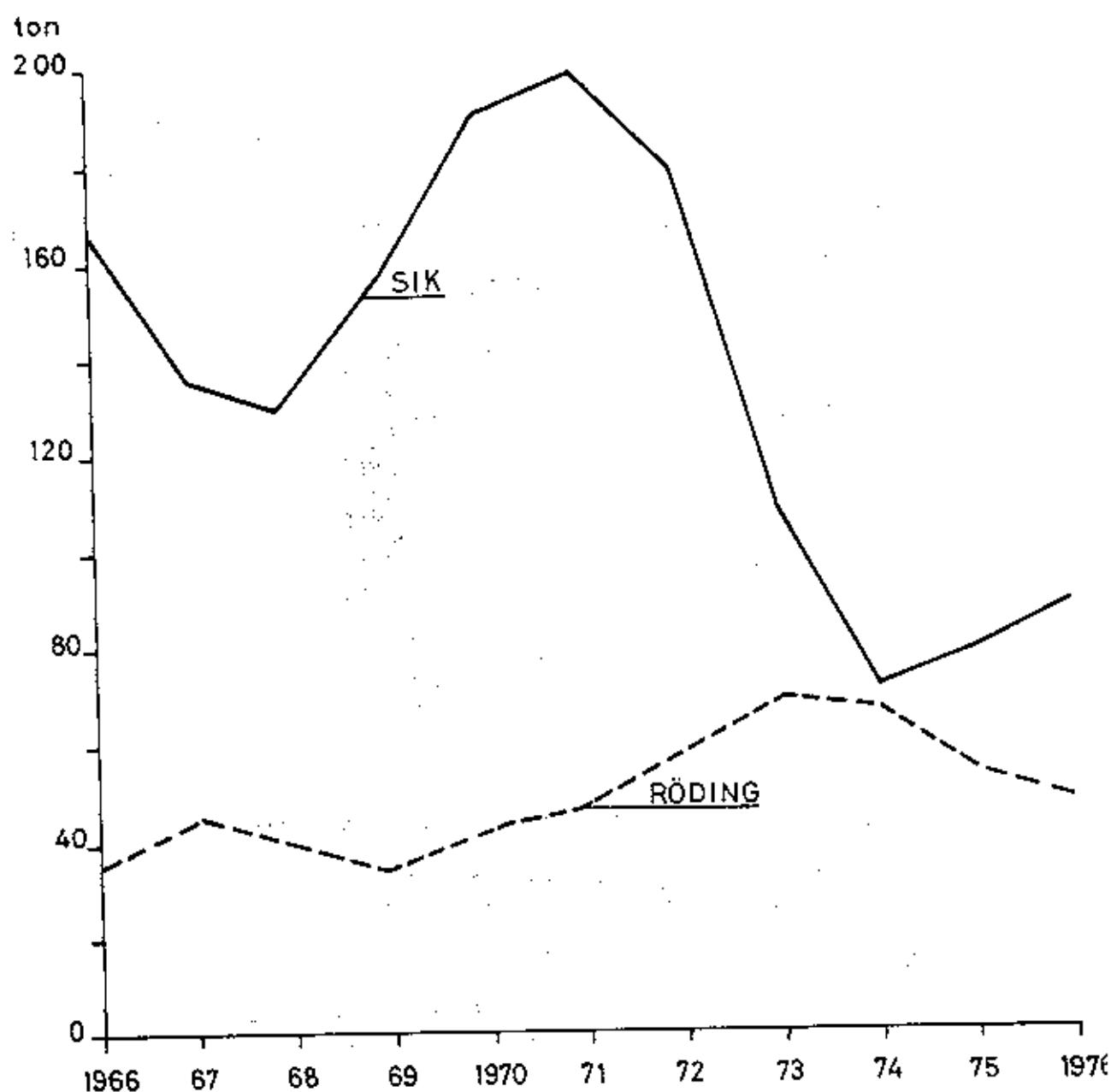
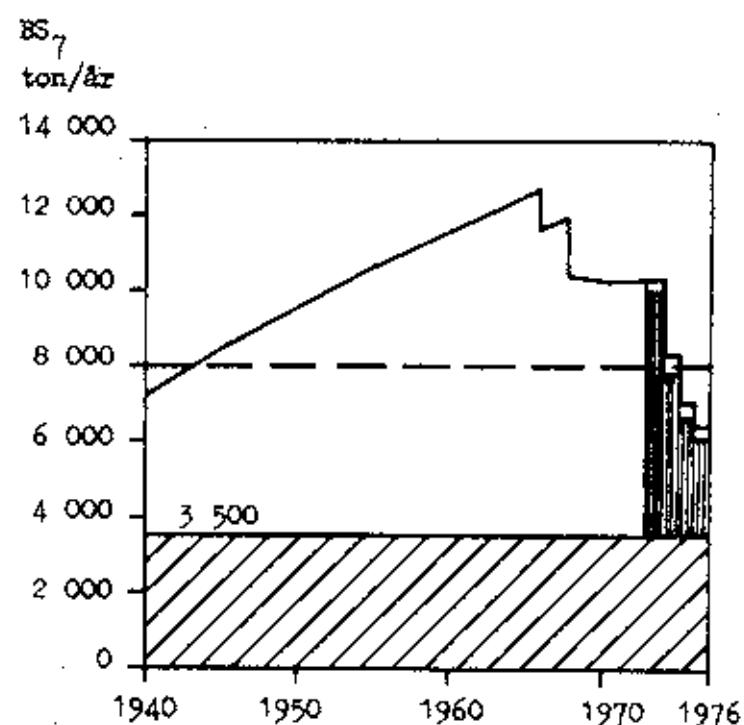

Diagram 7

Tillförsel av organisk substans uttryckt som
biokemisk syreförbrukning under sju dygn (BS₇)

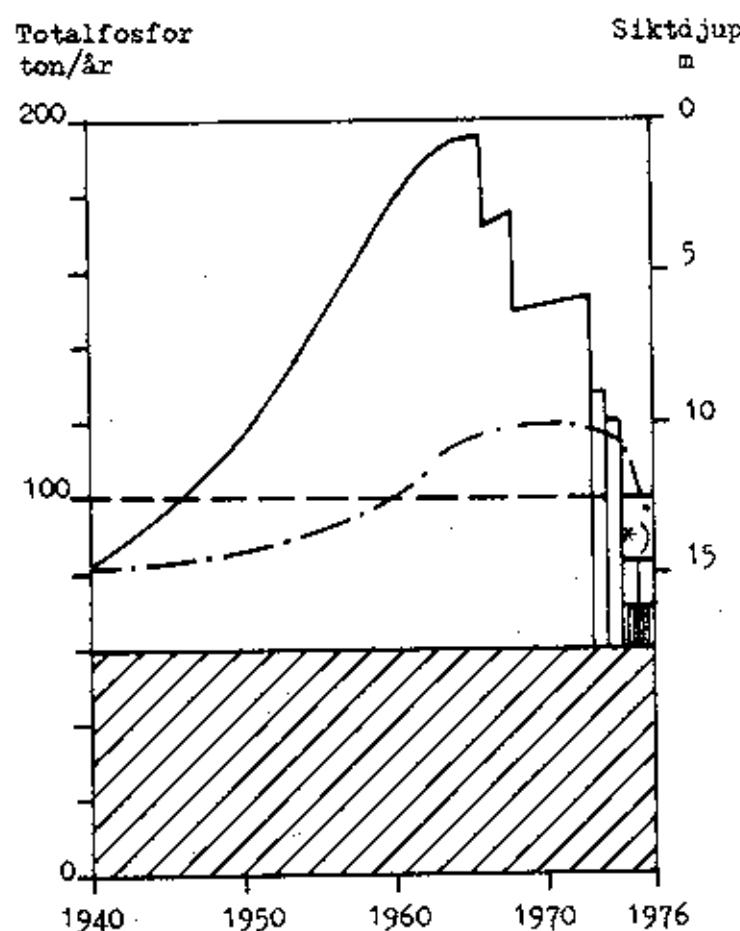
— — — Maximerad tillförsel enligt vattenvårdsplanen

/ / / Tillförsel från landområden och tillflöden,
basvärden använda i vattenvårdsplanen

█ Tillförsel 1973 - 1976 från industrier

█ Tillförsel 1973 - 1976 från vid eller i nära
anslutning till Vättern belägna tätorter

Tillförsel av totalfosfor och sikt djup

Sikt djup i centrala Vättern under eftersommaren.
Punkt 2 referenspunkt med hänsyn till att äldre
undersökningar skett inom området

Totalfosfor

Maximerad tillförsel av totalfosfor enligt vatten-
vårdsplanen

Tillförsel av totalfosfor från landområden och till-
flöden, basvärdet använda i vattenvårdsplanen

Tillförsel 1973 - 1976 av totalfosfor från vid eller
i nära anslutning till Vättern belägna tätorter

Tillförsel 1975 och 1976 av totalfosfor från skogs-
industrierna

*) I utsläppskontroll för 1976 redovisar skogsindustrin
ett utsläpp av ca 10 ton totalfosfor. Värdet har anta-
gits gälla även för 1975, som saknar motsvarande redo-
visad uppgift

Program
för undersökningar i Vättern och dess
tillflöden 1976

VÄTTERN

1. Intensivundersökningar april - oktober

Omfattning: Kemiska bestämmningar

Växtplankton (begränsas till punkt 1)

Klorofyll

Provtagningspunkter: 1, 10, 11 och 17a

Provtagningsnivåer: Punkt 1: y, 5, 10, 15, 20, 30, 40, 60, b

Övriga punkter: y, 5, 10, 15, 20 (blendprov)

Provtagningsfrekvens: Omkring den 15 i varje månad, dock även omkring 1.5, 23.5 och 22.8

2. Större provtagningar i maj och september

Omfattning: Kemiska bestämmningar

Växtplankton (begränsas till punkt 1)

Klorofyll

Provtagningspunkter: 10, 1, 14, 15, 15a, 2, 16a, 16, 17, 17a, 19
och 32

Provtagningsnivåer: Beroende på djupet men med utgång från följande
nivåer: y, 5, 10, 15, 20, 30, 40, 50, 60, 70,
80, 90, 100, 110 och b

3. Bottenfauna

Provtagningar maj och september i ett fåtal stationer utanför Jönköping utvalda i samråd med naturvårdsverkets limnologiska undersökning.

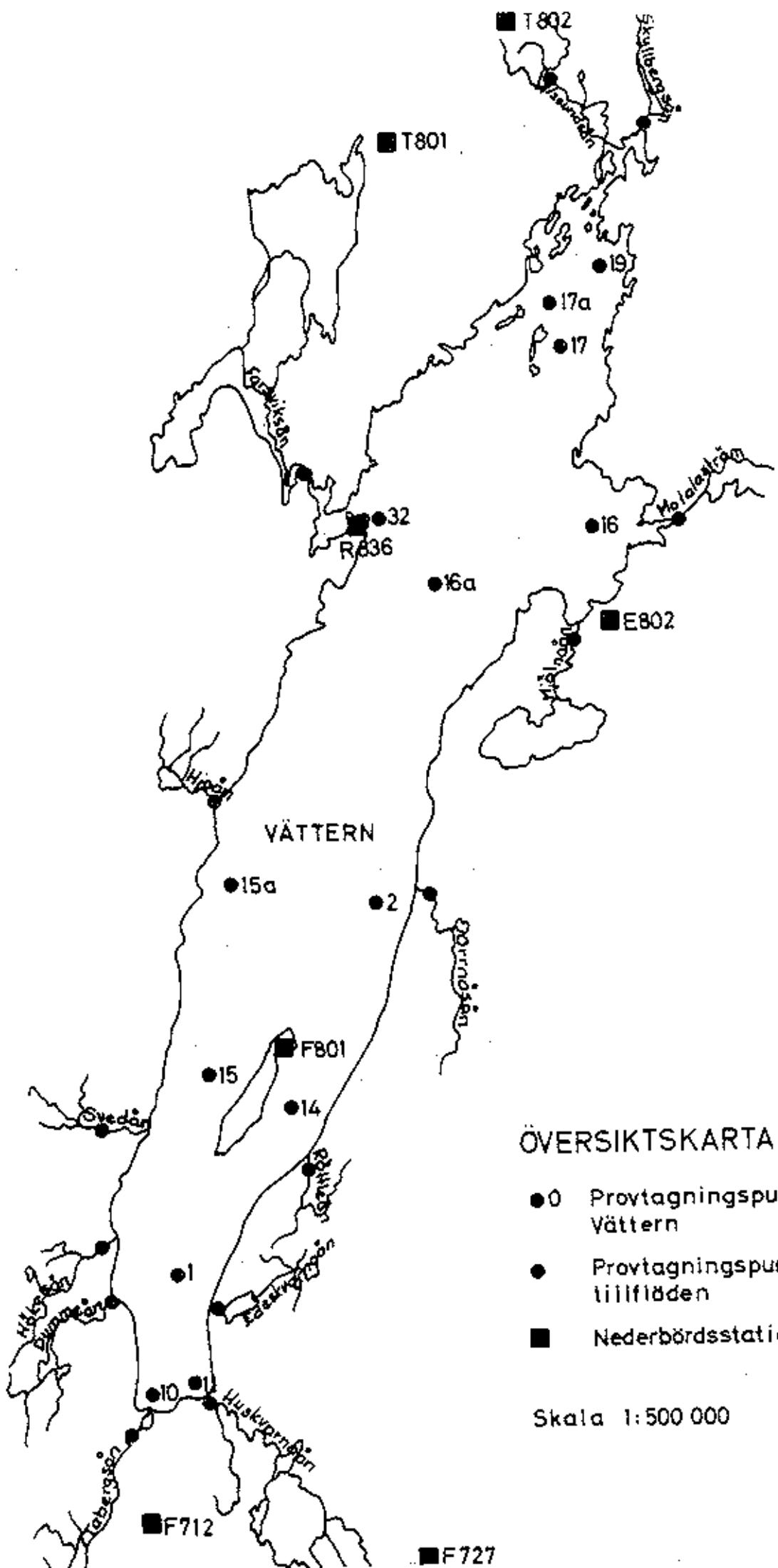
VÄTTERNS STÖRRE TILLFLÖDER

Kemiska undersökningar

Vattendrag: Tabergsån, Svedån, Forsviksån, Skyllbergsån, Motala ström
vid Motala, Mjölnaån, Röttleån, Däcksvärnaån och Huskvarnaån.
Dessutom i Sörvikens mynning med prov i ytan och botten.

Omfattning: Kemiska bestämmningar

Provtagningsfrekvens: En gång i månaden

ÖVERSIKTSKARTA

- Provtagningspunkter i Vättern
- Provtagningspunkter i tillflöden
- Nederbörsstationer

Skala 1:500 000

Försurning av vattendragen med inriktning på förhållanden i Vättern

Ett stort antal sjöar i Västsverige har till följd av sur nederbörd blivit kraftigt försurade. För att belysa om så också har skett med Vättern har uppgifter om pH och alkalinitet avseende en 57-årsperiod sammanställdts i blad 3 o 4. Dessa uppgifter har hämtats ur de råvattenanalyser av Vättervatten som utförts vid vattenverken i Jönköping och Motala. För Jönköpings del avser åren 1939 - 1957 Eklundshovs vattenverk beläget 3 km norr Jönköpings centrum, med vattenintaget beläget på 6 m djup och 190 m från stranden. Fr o m 1958 Häggebergsverket 1 km längre norrut med intaget på 27 m djup och 500 m från stranden. Motalas vattenintag sker på 10 m djup och 300 m från stranden. Proverna har tagits under våren t o m 1965 i Motala och 1969 i Jönköping, därefter huvudsakligen under vintern, med undantag 1970 och 1973 i Motala, då proverna togs under sensommaren. I underlaget ingår även data från kommitténs mätserier samt från enstaka äldre undersökningar.

pH-värdet anger vattnets surhetsgrad där 7 är normalt, lägre är surt, högre alkaliskt. Alkaliniteten är för pH upp till cirka 8 lika med vätekarbonatkonzcentrationen, HCO_3^- , och den är ett mått på vattnets förmåga att motstå försurning. Alkaliniteten anges här i enheten milliekivalenter per liter. 1 mekv/l = 61 mg HCO_3^- /l. Enligt statens naturvårdsverks PM 576 är sjöar med alkalinitetvärdet lägre än 0,10 mekv/l starkt försurningshotade, medan sjöar med alkaliniteten över 0,25 mekv/l ej anses försurningshotade med nuvarande belastning från sur nederbörd. I området 0,10 - 0,25 mekv/l har vätekarbonatets andel av totala anjonkoncentrationen betydelse vid bedöningen. Smålertid visar Vättern alkalinitetvärdet på något över 0,50 mekv/l, d v s dubbelt över övre riskgränsen. Någon entydig tendens till minskning av buffertförmågan under 1970-talet kan ej utläsas ur materialet. Analyser av Vättervatten vid Sanna i Jönköping 1922 och 1923 gav 0,5 respektive 0,6, beräknat från värden på karbonathårdheten.

Under sensommaren de senaste åren har pH hållit sig omkring 7,8. En viss ökning har märkts under den tid kommittén har utfört provtagningar, vilket även framgår vid jämförelser med äldre material. Ett medelvärde från Gessners mätningar 1933 gav som medelvärde ett pH på drygt 7,3. Stålberg mätte i augusti 1934 7,2 - 7,3 vid Erkerna-Öarna och september 1934 vid Trångshalla

7,45 vid ytan och 7,1 vid 87 m djup. Stålberg refererar också till undersökningar 1938, då man erhöll pH på ungefär 8 vid Borghamn, men han angav 7,1 - 7,4 som normalt för Vätterns ytvatten under slutet av 1930-talet.

Enligt vattenverksanalyserna var pH ca 7,0 i mars åren kring 1940. Lohammars (1939) och Arvéns (1940) undersökningar visade på värdet 7,3.

Dessa uppgifter tyder på att pH har ökat med ungefär en halv enhet under en 25 - 30 årsperiod.

För jämförelse har även medtagits diagram över kalium- och sulfatjonhalten samt den specifika ledningsförmågan, vilken i stort är proportionell mot den totala halten joner i vattnet, eller något oegentligt, den totala salthalten. Såväl kalium-som sulfathalterna visar en sakta ökning under den betraktade 37-årsperioden. Den specifika ledningsförmågan har ökat med cirka 7 procent under den senaste tioårsperioden till det nuvarande värdet, cirka 110 $\mu\text{S}/\text{cm}$. Ett analysvärd från 1939 (Lohammar) på 85,8 $\mu\text{S}/\text{cm}$ och ett från 1933 (Gessner) på cirka 70 $\mu\text{S}/\text{cm}$ pekar på att tendensen varit densamma under hela tidsperioden. Detta innebär att vätekarbonatjonernas andel av vattnets anjoninnehåll blivit succesivt lägre, eftersom vätekarbonathalten varit tämligen konstant. Huruvida den stigande halten av lösta ioner beror på direkta utsläpp, en ökad urlakning av marken till följd av sur nederbörd eller av andra orsaker är hittills inte klarlagt. I SNV PM 740 sid 27 - 37 belyser dock Håkansson och Ahl vitteringens betydelse och påpekar att jonsammansättningen i Vätterns tillflöden indikerar en fortsatt minskning av vätekarbonatets andel av totaljonkoncentrationen i Vätterns vatten, medan sulfathalten väntas öka. Den totala jonkoncentrationen och därmed ledningsförmågan förväntas likaså öka.

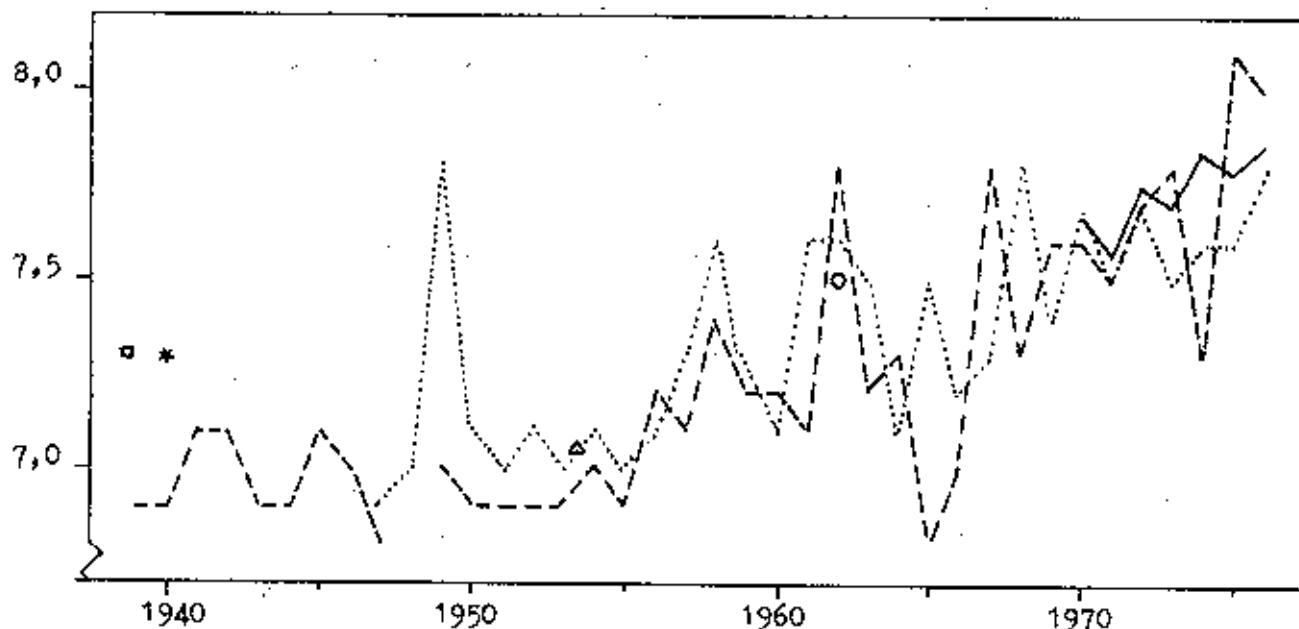
Litteratur: Nils Stålberg: Lake Vättern, Acta Phytogeographica Suecica XI Uppsala 1939

D Arvén: Undersökningar rörande Vätterns vatten 1940 (samt 1922-23) Jönköpings stads byggnadskontor, kommunens arkivnummer C 50 g

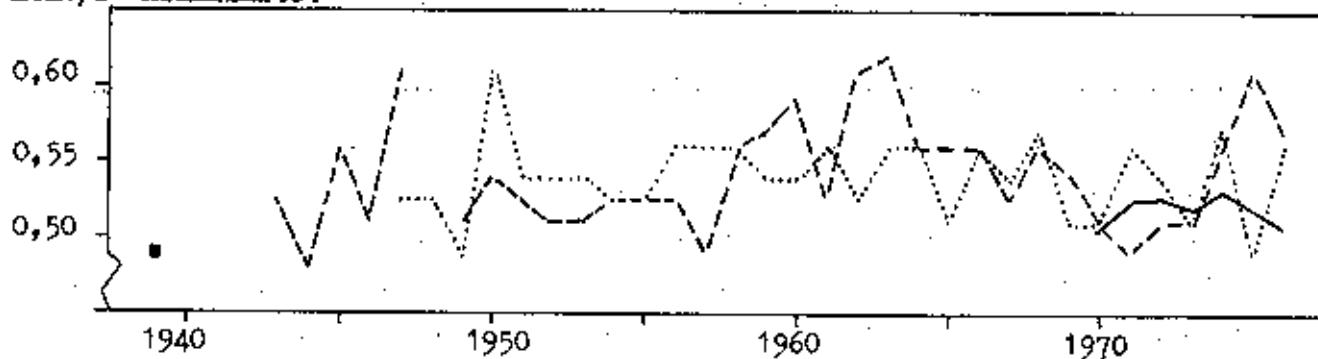
SOU 1963:31: Förevar och fiskenäring

SNV PM 740, Håkansson-Ahl: Vättern - recenta sediment och sedimentkemi

pH

mekv/l Alkalinitet

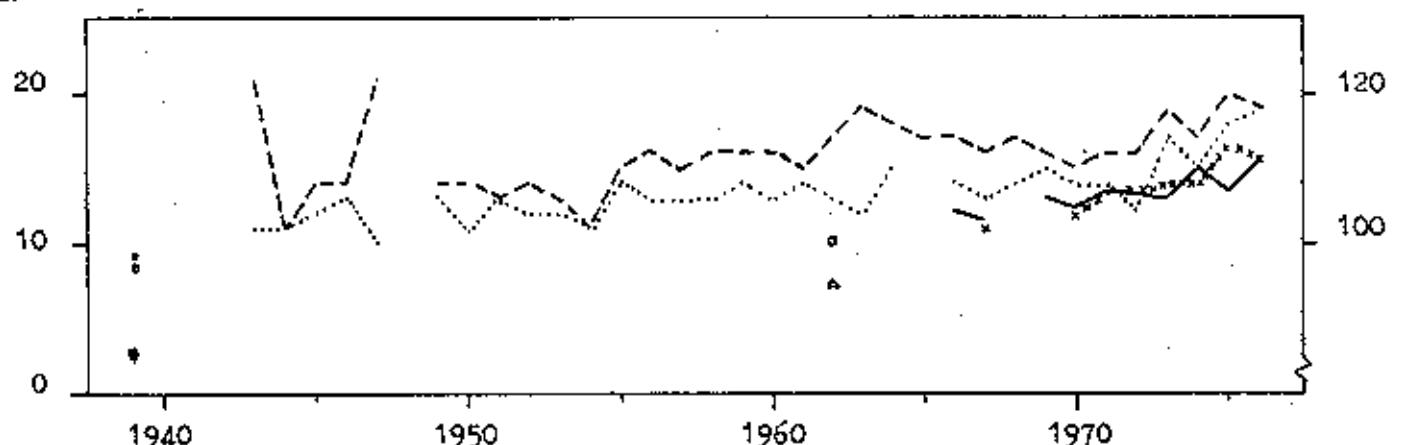

- Jönköpings vattenverk, råvattenanalys i mars åren 1939-1969, jan - febr för åren 1970-76
- Motala vattenverk, råvattenanalys i april åren 1947-1965, aug 1970, sept 1973, okt 1974, övriga nov-dec.
- Maj-juni-mätningar i kommitténs regi. Medelvärde av alla provdjup i punkterna 1, 2, 10, 14, 15, 16 och 19
- * Medelvärde av 66 punkter i Jönköping-Huskvarnabukten upp till 1,2 km från stranden med provtagningsdjup 1 och 4 m. Hämtat från en undersökning av D Arrén i april 1940
- △ Söder Hjo, 1953-54, medelvärde av 75 prov. Undersökning av VIAK
- Vatteninspektionens undersökning 1962
- Stålberg 1939, enligt SNV PM 740, beräknad som Σ katjoner - Σ $(SO_4^{2-} + Cl^-)$

Ca^{2+} och SO_4^{2-} -halter i råvatten till Jönköpings vattenverk

Specifik ledningsförmåga

mg/l

— — — Ca^{2+}

4 Specifik ledningsförmåga i aug-sept medelvärde i punkterna 1, 2, 10, 14, 15, 16 och 19

***** Specifik ledningsförmåga i maj - juni medelvärde i punkterna 1, 10, 16

• Ca^{2+} 17 april 1939, ytvatten vid Hästholmen enligt G Lohammar

* Spec. ledn. förmåga. " " " " " "

• 11 •

Enzyg-vattensupplivande underbördning

V11, V12, V13 försvarets fiskeriskyddsutredning 1962, punkterna

Kommittén för Vätterns vattenvård

Kommittén för Vätterns vattenvård består av representanter för statens naturvårdsverk, länsstyrelserna, landstingen och länsläkarorganisationerna i de fyra till Vättern gränsande länen samt av representanter för fiskeintresset och industrien. Kommittén har att genom undersökningar följa förureningssituationen i Vättern och dess tillflöden och verka för att erforderliga åtgärder för begränsning av förureningsstillsförseln vidtages.

Kommittén har följande sammansättning

Från statens naturvårdsverk

byrådirektör Sven Rosén

Från länsstyrelserna

länsråd Lars Rydberg, Linköping
naturvårdsdirektör Anders Romås, Linköping
länsråd Ragnar Forss, Jönköping
naturvårdsdirektör Sven Åke Svensson, Jönköping
byrådirektör Sigvard Axelsson, Jönköping
länsråd Gunnar Norling, Mariestad
naturvårdsdirektör Per Wramner, Mariestad
länsråd Ove Sundelius, Örebro
naturvårdsdirektör Ingvar Hallberg, Örebro

Från länsläkarorganisationerna

länsläkare Ingemar Gahnstedt, Linköping
länsläkare Anders Carlström, Jönköping
länsläkare Ingmar Hohner, Mariestad
länsläkare Tore Gustafsson, Örebro

Från landstingen

landstingsman Rune Leijonmarck, Motala
redaktör Tage Grennfelt, Gränna
landstingsråd Erland Högemark, Vedum
skogsinspektör Max Granström, Askersund

Från fiskeintresset

fiskerikonsulent Bengt Brolin, Jönköping

Från industrierna

direktör Sven-Olof Sandberg, Jönköping (t o m 1977-06-30)
direktör Uno Albertsson, Jönköping (fr o m 1977-07-01)

Ordförande i kommittén är länsrådet Ragnar Forss, vice ordförande länsrådet Ove Sundelius och sekreterare byrådirektören Sigvard Axelsson.

UTGIVNA RAPPORTER OCH UTREDNINGAR

Rapport nr 1 oktober 1963

Inventering av vattentäkter och avloppsutsläpp samt översikt över utförda undersökningar i Vättern

Rapport nr 2 augusti 1964

Sammanställning över nuvarande vattenuttag från Vättern och en prognos över vattenuttag åren 1980 och 2000

Rapport nr 3 april 1967

Sammanställning av data avseende huvudsakligen fysikaliska, kemiska och biologiska undersökningar i Vättern utförda i augusti och november 1966

Rapport nr 4 mars 1968

Sammanställning av data avseende huvudsakligen fysikaliska, kemiska och biologiska undersökningar i Vättern och dess tillflöden jämte utlopp utförda under år 1967

Rapport nr 5 september 1968

Bedömningar av vattenbeskaffenheten i Vättern

Rapport nr 6 november 1968

Limnologiska observationer i Vättern sommaren 1962

Rapport nr 7 november 1968

Information angående undersökningar i och vattenvårdsplan för Vättern

Vattenvårdsplan för Vättern mars 1970

Rapport nr 8 maj 1970

Översiktlig geologisk utredning över Vätterns tillrinningsområde

Rapport nr 9 januari 1972

Undersökningar åren 1969 och 1970 i Vättern och dess tillflöden

Rapport nr 10 april 1973

Undersökningar år 1971 i Vättern och dess tillflöden

Rapport nr 11 maj 1973

Årsredogörelser för 1971 och 1972

Rapport nr 12 mars 1974

Undersökningar år 1972 i Vättern och dess tillflöden

Rapport nr 13 mars 1974

Årsredogörelse för 1973

Rapport nr 14 juni 1975

Årsredogörelse för 1974

Rapport nr 15 juni 1976

Årsredogörelse för 1975

Rapport nr 16 juli 1976

Undersökningar åren 1973 och 1974 i Vättern och dess tillflöden